

27.04.26

Til:
Helse og Omsorgsdepartementet

Oppfølging etter innspillsmøte 27. april 2026

Tannhelsesekretærenes Forbund (ThsF) takker for muligheten til å delta i innspillsmøtet om en helhetlig tannhelsetjenestereform.

Vi ønsker med dette notatet å utdype noen av de forholdene vi mener er avgjørende for å lykkes med reformen, og som vi opplever at det er behov for å gå nærmere inn i.

1. Et tydelig utfordringsbilde

Tannhelsetjenesten står i en krevende situasjon. Økende behandlingsbehov, knapphet på personell og økende forskjeller i tilgang til tjenester gjør at det er behov for tydelige prioriteringer og strukturelle grep.

Befolkningen blir eldre, flere beholder egne tenner lengre, og flere pasienter har sammensatte og mer komplekse behov. Samtidig øker forventningene til tjenestene. Dette fører til et samlet press på kapasiteten i tannhelsetjenesten.

Parallelt ser vi en utvikling hvor tilgangen på kvalifisert personell ikke holder tritt med behovet. Dette gjelder både i offentlig og privat sektor, og forsterkes av et generasjonsskifte i flere av yrkesgruppene.

Utviklingen de siste årene har ført til et økende press på tjenestene. Dette gir seg utslag i økt arbeidspress, høyere sykefravær og utfordringer med å opprettholde kvalitet og tilgjengelighet. I deler av tjenesten ser vi også at pasienter avvises, eller at nødvendig oppfølging utsettes.

Samtidig er det betydelige geografiske forskjeller i tilbudet, og økonomiske barrierer gjør at ikke alle får tilgang til nødvendig behandling.

Skal reformen lykkes, må dette utfordringsbildet tas på alvor og legges til grunn for de videre vurderingene. Samtidig er det behov for en tydeligere dreining fra behandling til forebygging, dersom tjenesten skal være bærekraftig over tid.

2. Sentrale forutsetninger for å lykkes med reformen

Skal en helhetlig tannhelsetjenestereform lykkes, må den bygge på noen grunnleggende forutsetninger.

Utfordringsbildet i tannhelsetjenesten handler ikke om enkeltstående forhold, men om hvordan kapasitet, kompetanse, organisering og finansiering henger sammen. Tiltak på ett område vil derfor ikke være tilstrekkelig alene.

Det er behov for en mer helhetlig tilnærming, hvor bemanning, utdanning, oppgavedeling og organisering ses i sammenheng.

På denne bakgrunn vil ThsF særlig peke på følgende områder som avgjørende for å lykkes med reformen:

2.1 Bemanning og kapasitet

Tannhelsetjenesten står i en bemanningskrise.

Vi er inne i et generasjonsskifte blant tannhelsesekretærene, hvor en stor del av den erfarne arbeidsstyrken er på vei ut av yrket. Samtidig utdannes det i dag langt færre enn det tjenesten har behov for. I 2023 fullførte kun 55 elever utdanningen, og kun et fåtall gikk ut i arbeid.

Dette har over tid skapt et betydelig gap mellom behov og tilgjengelig kompetanse. Behovet for samhandling med øvrige helse- og omsorgstjenester øker samtidig, særlig knyttet til eldre og pasienter med sammensatte behov.

Konsekvensen er at det i økende grad ansettes ufaglærte i stillinger som tidligere var forbeholdt autorisert helsepersonell. I praksis ser vi også at ufaglærte lærer opp ufaglærte.

Dette er en utvikling som ikke er faglig forsvarlig, og heller ikke bærekraftig, og som utfordrer både kvalitet og pasientsikkerhet i tjenestene.

Samtidig utvides de lovpålagte oppgavene i den offentlige tannhelsetjenesten, uten at dette følges opp med tilsvarende styrking av bemanning og kapasitet.

Resultatet er økt arbeidspress, høy belastning og risiko for sykefravær – både i offentlig og privat sektor. Konsekvensen er at pasienter avvises eller ikke får nødvendig behandling i tide.

Bemanningssituasjonen påvirker dermed ikke bare arbeidsforholdene i tjenesten, men også befolkningens faktiske tilgang til tannhelsetjenester.

2.2 Utdanning og kompetanse

Skal tannhelsetjenesten klare å møte fremtidens behov, må utdanning og kompetanse styrkes betydelig.

Flyttingen av tannhelsesekretærutdanningen til videregående nivå har over tid påvirket både rekruttering, faglig forankring og samspillet mellom profesjonene. Dagens modell er ikke tilstrekkelig for å møte behovene i en mer kompleks og teambasert tannhelsetjeneste. Dagens utdanningsmodell må endres dersom tannhelsetjenesten skal kunne møte fremtidens behov.

ThsF mener at utdanningen for tannhelsesekretærer må løftes og i større grad forankres i universitets- og profesjonsmiljøene. Dette er nødvendig for å sikre bedre samhandling mellom profesjonene, styrke kvaliteten i tjenesten og legge til rette for effektivt samarbeid, herunder firehendig arbeid.

Tannhelsesekretæren er autorisert helsepersonell med ansvar for blant annet pasientoppfølging, smittevern, dokumentasjon og assistanse i behandling.

Autorisasjon innebærer et selvstendig ansvar for faglig forsvarlighet, og bruk av autorisert helsepersonell må være en forutsetning for oppgaveløsning i tannhelsetjenesten.

Oppgavedelingen i tannhelseteamet må samtidig styrkes og moderniseres, slik at kompetansen brukes der den gir best effekt.

2.3 Organisering og likeverdig tilbud

Dagens organisering av tannhelsetjenesten bidrar til geografiske forskjeller i tilbudet.

Forankringen i fylkeskommunene, kombinert med manglende øremerking av midler, gir i praksis betydelig rom for lokale prioriteringer. Dette fører til variasjoner i både tjenestetilbud og utdanningstilbud, og gjør det krevende å sikre et likeverdig tilbud i hele landet.

Vi ser en utvikling hvor mindre klinikker legges ned og fagmiljøer svekkes. Dette påvirker både tilgjengelighet for pasientene og rekrutteringen til tjenesten, særlig i distriktene.

Samtidig kan ulik organisering og prioritering føre til uforutsigbarhet i tjenestene, både for ansatte og pasienter.

Skal målet om en mer universell tannhelsetjeneste nås, må organiseringen i større grad bidra til forutsigbarhet, likebehandling og stabile fagmiljøer.

2.4 Samspill mellom offentlig og privat sektor

Den private tannhelsetjenesten utgjør om lag 70 prosent av tilbudet i Norge.

En vellykket reform vil derfor være helt avhengig av et godt og forpliktende samarbeid mellom offentlig og privat sektor. Dagens organisering og finansiering legger i for liten grad til rette for å utnytte den samlede kapasiteten i tjenesten.

Skal tilgjengeligheten styrkes, må både offentlig og privat sektor inngå som en del av løsningen.

Dette reiser spørsmål om hvordan tannhelsetjenesten finansieres. ThsF mener at finansieringen i større grad må følge pasienten, fremfor å være bundet til hvordan tjenestene er organisert.

En slik innretning kan bidra til bedre utnyttelse av kapasiteten i hele tjenesten, kortere ventetider og mer likeverdig tilgang til behandling.

Innføring av en frikortordning vil være et viktig virkemiddel for å redusere økonomiske barrierer og sikre reell tilgang til nødvendige tjenester.

Dette forutsetter samtidig at den private tannhelsetjenesten inngår som en integrert del av løsningen.

3. Hva må ligge til grunn for reformen

Skal en helhetlig tannhelsetjenestereform lykkes, må den bygge på en realistisk forståelse av situasjonen i tjenesten og på tiltak som faktisk lar seg gjennomføre i praksis.

Utfordringene i tannhelsetjenesten henger tett sammen. Bemanning, utdanning, organisering og finansiering påvirker hverandre, og tiltak på ett område vil ikke være tilstrekkelig alene.

Reformen må derfor ha en helhetlig tilnærming, hvor kapasitet, kompetanse og organisering ses i sammenheng. Hvordan tjenestene ledes og organiseres vil være avgjørende for om reformen lykkes i praksis.

På denne bakgrunn vil ThsF særlig peke på følgende som avgjørende for å lykkes:

- tilstrekkelig bemanning og kapasitet i hele tjenesten
- en styrket og mer relevant utdanning
- bedre oppgavedeling og mer effektiv bruk av kompetanse
- tydelige krav til bruk av autorisert helsepersonell
- god ledelse og tydelig organisering av arbeidet
- et forpliktende samspill mellom offentlig og privat sektor

Reformtiltak må samtidig følges av tilstrekkelige ressurser og realistiske rammer. Uten dette vil ambisjonene ikke være gjennomførbare i praksis.

4. Avslutning

Tannhelsetjenesten er en sentral del av helsetjenesten, og utviklingen på dette området vil ha stor betydning for både folkehelse og sosial utjevning.

For ThsF er det avgjørende at tannhelsesekretærenes kompetanse brukes bedre og gis en tydeligere plass i tjenesten. En styrket profesjonsrolle vil bidra til bedre kvalitet, mer effektiv ressursbruk og mer bærekraftige tjenester.

Skal målene om en mer tilgjengelig og sosialt utjevnet tannhelsetjeneste nås, må det tas tydelige grep i tråd med de forutsetningene som er pekt på i dette notatet.

ThsF ser frem til det videre arbeidet, og bidrar gjerne med ytterligere innspill i den videre prosessen.

Laila Aas
Forbundsleder ThsF

Tannhelsesekretærenes Forbund
en yrkesorganisasjon i Parat
Telefon +47 922 19 637
Parat +47 482 10 100
laila.aas@parat.com